

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลของ โปรแกรมการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวยของมารดาที่มีบุตรคนแรก ที่แผนกฝากครรภ์ แผนกหลังคลอด และห้องตรวจนรีเวชกรรม โรงพยาบาลพะเยา ระหว่างเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2552 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 ผลการศึกษานำเสนอในรูปตารางประกอบ คำบรรยาย ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลัก
- ส่วนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นมารดาที่มีบุตรคนแรกจำนวนทั้งสิ้น 52 ราย เป็นกลุ่มทดลองซึ่งได้รับการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวยจำนวน 26 ราย กลุ่มควบคุมซึ่งได้รับการดูแลตามปกติจำนวน 26 ราย โดยแต่ละกลุ่มมีข้อมูลส่วนบุคคลดังแสดงในตารางที่ 1-4 นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความแตกต่างของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างด้วยการทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test) และสถิติทดสอบฟิชเชอร์ (Fisher exact probability test) พบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีข้อมูลส่วนบุคคลส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน (ภาคผนวก ฉ)

ตารางที่ 1

จำนวนและร้อยละของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และผู้ให้การสนับสนุนหลัก (n=52 คน)

ข้อมูลส่วนบุคคล	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน(n= 26)	ร้อยละ	จำนวน(n= 26)	ร้อยละ
อายุ (ปี) (range 18-31 ปี)	($\bar{X}$ =23.15, S.D.=4.17)		($\bar{X}$ =23.73, S.D.=4.46)	
18-23 ปี	14	53.8	14	53.8
24-29 ปี	10	38.5	8	30.8
30-35 ปี	2	7.7	4	15.4
สถานภาพสมรส				
คู่	23	88.5	25	96.2
หม้าย/หย่า	3	11.5	1	3.8
ระดับการศึกษา				
มัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช.	6	23.1	6	23.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส.	16	61.5	16	61.5
ปริญญาตรี	4	15.4	4	15.4
ผู้ให้การสนับสนุนหลัก				
สามี	21	80.8	13	50.0
พ่อแม่ตนเอง/พ่อแม่สามี	5	19.2	13	50.0

ตารางที่ 1 แสดงว่ากลุ่มทดลองมีอายุเฉลี่ย 23.15 ปี (SD.=4.17) กลุ่มควบคุมมีอายุเฉลี่ย 23.73 ปี (SD.=4.46) กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ร้อยละ 88.5 และ 96.2 ตามลำดับ ระดับการศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าจำนวนเท่ากันคือร้อยละ 61.5 ในด้านผู้มีหน้าที่ให้การสนับสนุนหลัก กลุ่มทดลองร้อยละ 80.8 มีสามีเป็นผู้ให้การสนับสนุนหลัก กลุ่มควบคุมมีสามีและพ่อแม่ของตนเองหรือพ่อแม่ของสามีเป็นผู้ให้การสนับสนุนหลักจำนวนเท่ากันคือร้อยละ 50

ตารางที่ 2

จำนวนและร้อยละของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตาม จำนวนสมาชิกในครอบครัว ลักษณะครอบครัว ผู้ให้การสนับสนุนหลัก อายุครรภ์ที่มาฝากครรภ์ครั้งแรกและการวางแผนการตั้งครรภ์ (n=52 คน)

ข้อมูลส่วนบุคคล	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน(n= 26)	ร้อยละ	จำนวน(n=26)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครอบครัว				
1-2 คน	8	30.8	7	26.9
3-5 คน	18	69.2	19	73.1
ลักษณะครอบครัว				
เดี่ยว	8	30.8	7	26.9
ขยาย	18	69.2	19	73.1
อายุครรภ์ที่มาฝากครรภ์ครั้งแรก				
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 12 สัปดาห์	14	53.8	13	50.0
มากกว่า 12 สัปดาห์	12	46.2	13	50.0
การวางแผนการตั้งครรภ์				
วางแผนและขอรับการตั้งครรภ์	11	42.3	15	57.7
ไม่ได้วางแผนและขอรับการตั้งครรภ์	15	57.7	11	42.3

ตารางที่ 2 แสดงว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3-5 คน คิดเป็นร้อยละ 69.2 และ 73.1 ตามลำดับ ลักษณะครอบครัวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย ร้อยละ 69.2 และ 73.1 ตามลำดับ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาฝากครรภ์ครั้งแรกเมื่ออายุครรภ์น้อยกว่า 12 สัปดาห์ ร้อยละ 53.5 และ 50 ตามลำดับ กลุ่มทดลองร้อยละ 57.7 ไม่ได้วางแผนการตั้งครรภ์แต่ขอรับการตั้งครรภ์ กลุ่มควบคุมร้อยละ 57.7 มีการวางแผนการตั้งครรภ์และขอรับการตั้งครรภ์

ตารางที่ 3

จำนวนและร้อยละของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตามอาชีพปัจจุบัน รายได้เฉลี่ยของของครอบครัวต่อเดือน และความเพียงพอของรายได้ ($n = 52$ คน)

ข้อมูลส่วนบุคคล	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน($n= 26$)	ร้อยละ	จำนวน($n=26$)	ร้อยละ
อาชีพปัจจุบัน				
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	14	53.9	16	61.5
ประกอบอาชีพ	12	46.1	10	38.5
เกษตรกร	2	7.7	0	0
ค้าขาย	1	3.8	2	7.7
รับจ้าง	7	27.0	6	23.1
ธุรกิจส่วนตัว	1	3.8	2	7.7
รับราชการ	1	3.8	0	0
รายได้เฉลี่ยของครอบครัว	$(\bar{X}=7,423.08, S.D.=3,654.29)$		$(\bar{X}=8,207.69 S.D.=3,654.29)$	
≤ 5,000 บาท	5	19.2	1	3.8
5,001-10,000 บาท	20	76.9	21	80.8
> 10,000 บาท	1	3.8	4	15.4
ความเพียงพอของรายได้				
เพียงพอมีเหลือเก็บ	11	42.3	10	38.5
เพียงพอไม่มีเหลือเก็บ	13	50.0	11	42.3
ไม่เพียงพอไม่มีหนี้สิน	2	7.7	4	15.4
ไม่เพียงพอมีหนี้สิน	0	0	1	3.8

ตารางที่ 3 แสดงว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพคิดเป็น ร้อยละ 53.9 และ 61.5 ตามลำดับ กลุ่มทดลองร้อยละ 76.9 และ กลุ่มควบคุมร้อยละ 80.8 มีรายได้ครอบครัวอยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาท กลุ่มทดลองร้อยละ 50 และกลุ่มควบคุมร้อยละ 42.3 มีรายได้เพียงพอกับค่าใช้จ่าย

ตารางที่ 4

จำนวนและร้อยละของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตามระยะเวลาที่ตัดสินใจเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว เหตุผลที่ใช้ในการตัดสินใจ และความตั้งใจเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว (n = 52 คน)

ข้อมูลส่วนบุคคล	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน(n= 26)	ร้อยละ	จำนวน(n=26)	ร้อยละ
ระยะเวลาที่ตัดสินใจเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว				
ก่อนแต่งงาน	0	0	1	3.8
ก่อนตั้งครรภ์	5	19.2	3	11.5
เริ่มตั้งครรภ์	20	76.9	18	69.2
ยังไม่ได้ตัดสินใจ	1	3.8	4	15.4
เหตุผลที่ใช้ในการตัดสินใจเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว				
เชื่อมั่นในประโยชน์ของนม				
มารดา	24	92.3	22	84.6
บุคลากรทางสุขภาพแนะนำ	0	0	4	15.4
สมาชิกในครอบครัวสนับสนุน	2	7.7	0	0
ความตั้งใจเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว				
ตั้งใจมากที่สุด	16	61.5	16	61.5
ตั้งใจ	9	34.6	8	30.8
ไม่แน่ใจ	1	3.8	2	7.7

ตารางที่ 4 แสดงว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่ ตัดสินใจเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวเมื่อเริ่มตั้งครรภ์ คิดเป็นร้อยละ 76.9 และ 69.2 ตามลำดับ และเหตุผลที่ตัดสินใจเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่คือ เชื่อมั่นในประโยชน์ของนมมารดา ร้อยละ 92.3 และร้อยละ 84.6 ตามลำดับ ในส่วนของความตั้งใจเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมตั้งใจมากที่สุดจำนวนเท่าๆกันคิดเป็นร้อยละ 61.5

ส่วนที่ 2 ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลัก

สมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลักจำนวน 52 ราย เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลักของกลุ่มทดลอง 26 รายและของกลุ่มควบคุม 26 ราย จำแนกตาม อายุ ความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่าง สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ความตั้งใจสนับสนุนให้กลุ่มตัวอย่างเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5

จำนวนและร้อยละของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตามอายุ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา ของสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลัก

ข้อมูลส่วนบุคคลของสมาชิก ในครอบครัว	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน(n= 26)	ร้อยละ	จำนวน(n=26)	ร้อยละ
อายุ (ปี) (range 18-31 ปี)	$(\bar{X}=31.27, S.D.=10.83)$		$(\bar{X}=38.50, S.D.=14.17)$	
18-25 ปี	10	38.5	7	26.9
26 ปี ขึ้นไป	16	61.5	19	73.1
สถานภาพสมรส				
คู่	25	96.2	25	96.2
หย่า / แยกกันอยู่	1	3.8	1	3.8
ระดับการศึกษา				
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	7	26.9	13	50.0
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือสูงกว่า	19	73.1	13	50.0

ตารางที่ 5 แสดงว่าสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลักของกลุ่มทดลองมีอายุเฉลี่ย 31.27 ปี (S.D.=10.83) และสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มควบคุมมีอายุเฉลี่ย 38.50 ปี (S.D.=14.17) สมาชิกในครอบครัวของทั้งสองกลุ่มมีสถานภาพสมรสคู่คิดเป็นร้อยละ 96.2 สมาชิกในครอบครัวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือสูงกว่า ร้อยละ 73.1 และร้อยละ 50 ตามลำดับ

ตารางที่ 6

จำนวนและร้อยละของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตามความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ความตั้งใจสนับสนุนให้กลุ่มตัวอย่างเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ของสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลัก

ลักษณะสมาชิกในครอบครัว	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม	
	จำนวน(n= 26)	ร้อยละ	จำนวน(n=26)	ร้อยละ
ความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว				
ให้นมมารดาอย่างเดียวโดยไม่ให้น้ำและอาหารอื่นนาน 6 เดือน	11	42.3	11	42.3
ให้นมมารดาพร้อมกับน้ำและอาหารอื่น	15	57.7	15	57.7
ความตั้งใจสนับสนุนให้เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว				
ตั้งใจมากที่สุด	15	57.7	17	65.4
ตั้งใจ	10	38.5	9	34.6
ไม่แน่ใจ	1	3.8	0	0

ตารางที่ 6 แสดงว่าสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าให้นมมารดาพร้อมกับน้ำและอาหารอื่น ร้อยละ 57.7 สมาชิกในครอบครัวของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความตั้งใจมากที่สุดที่จะสนับสนุนให้นมมารดาเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ร้อยละ 57.7 และ 65.4 ตามลำดับ

**ส่วนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา
อย่างเดียว ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะหลังคลอด 6 สัปดาห์**

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว หลังได้รับการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวก่อนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยได้ทดสอบการแจกแจงของข้อมูล โดยใช้สถิติทดสอบการแจกแจงของข้อมูล (Kolmogorov-Smirnov one sample test) พบว่า ข้อมูลมีการแจกแจงแบบ โค้งปกติ ดังนั้นจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนน โดยใช้สถิติทดสอบค่าเฉลี่ยของประชากร 2 กลุ่มอิสระต่อกัน (t-test for independent sample) ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7

เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังได้รับการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคม

การเปรียบเทียบ	กลุ่มทดลอง		กลุ่มควบคุม		t	p-value
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
คะแนนพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว	21.12	1.96	13.69	2.39	12.211	.000***

***p < .001

ตารางที่ 7 พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยถึงทดลองเพื่อศึกษาผลของการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตน และการสนับสนุนทางสังคมต่อพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนของมารดาที่มีบุตรคนแรก จำนวน 52 ราย แบ่งเป็นกลุ่มทดลองซึ่งได้รับการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนจำนวน 26 ราย กลุ่มควบคุมซึ่งได้รับการดูแลตามปกติ 26 ราย ผลการวิจัยอภิปรายตามสมมติฐานการวิจัยดังต่อไปนี้

สมมติฐานการวิจัยระบุว่า คะแนนพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวของกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวน ภายหลังการทดลองระหว่างกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคม ในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนและกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ พบว่ากลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวน มีคะแนนพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวน สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 7) ผลการวิจัยครั้งนี้สนับสนุนสมมติฐานการวิจัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ มีผลทำให้กลุ่มทดลองมีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาเพิ่มขึ้นและได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากสมาชิกในครอบครัว ส่งผลให้กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ ซึ่งก่อนทดลองคะแนนเฉลี่ยการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนของสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน (ภาคผนวก ง) ภายหลังการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนเพิ่มขึ้น และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุม ส่งผลให้มีคะแนนพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนสูงกว่าควบคุม (ตารางที่ 7, ภาคผนวก จ) และมีระยะเวลาเฉลี่ยการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนที่ 6 สัปดาห์หลังคลอดของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม (ภาคผนวก ข) น่าจะเป็นผลมาจากการที่กลุ่มทดลองได้รับการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนจากผู้วิจัยตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์โดยให้ต่อเนื่อง 2 ครั้งในไตรมาสที่ 3 ทำให้กลุ่มทดลองมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองจนมีพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนในระยะหลังคลอด ซึ่งการส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์มีผลต่อการตัดสินใจเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาด้วย จาก

การศึกษาของ นงลักษณ์ มนประณีต (2542) พบว่าการที่มารดาได้รับความรู้เรื่องประโยชน์ของนมมารดาตั้งแต่ระยะที่มาฝากครรภ์ทำให้มารดาตัดสินใจเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบพบว่า การสอนเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์จนถึงหลังคลอดจะมีประสิทธิผลดีกว่าการสอนระยะหลังคลอดอย่างเดียว (Oliveira, Camacho, & Tedstone, 2001) และการสอนในไตรมาสที่ 3 จะทำให้มารดานำไปใช้ในระยะเวลาหลังคลอดได้ดีเพราะเป็นช่วงของการเตรียมตัวเข้าสู่บทบาทการเป็นมารดา และเตรียมความพร้อมในการดูแลทารก (Lowdermilk & Perry, 2006) สอดคล้องกับการศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในระยะตั้งครรภ์ต่อสมรรถนะแห่งตนของมารดา และระยะเวลาในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา พบว่า มารดากลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ไตรมาสที่ 3 มีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนสูงกว่า และมีการหย่านมในระยะเวลาอันสั้นน้อยกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ (Noel-Weiss et al, 2006)

แบนดูรา (Bandura, 1997) กล่าวว่า การรับรู้สมรรถนะแห่งตนเป็นความเชื่อในความสามารถของตนเองที่จะปฏิบัติพฤติกรรมที่ต้องการให้สำเร็จ บุคคลจะกระทำพฤติกรรมหรือไม่นั้นจะต้องรับรู้ว่าคุณมีสมรรถนะเพียงพอ และขึ้นอยู่กับความคาดหวังว่าเมื่อกระทำพฤติกรรมนั้นแล้วจะเกิดผลลัพธ์ตามที่ต้องการ จึงเกิดความเชื่อมั่นและพยายามที่จะกระทำโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ดังนั้นการที่กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวกับที่สูงกว่ากลุ่มควบคุมอาจเกิดจากการที่กลุ่มทดลองเกิดการรับรู้สมรรถนะแห่งตนที่สูงขึ้น รับรู้ว่ามีสมรรถนะเพียงพอ และคาดหวังว่าหากปฏิบัติพฤติกรรมนั้นแล้วจะได้รับประโยชน์ทั้งตนเอง ทารก และครอบครัว ส่วนการสนับสนุนทางสังคม คือการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน การได้รับการเอาใจใส่ ทำให้บุคคลนั้นได้รับการช่วยเหลือในด้านต่างๆ (House, 1981) การที่กลุ่มทดลองได้รับการสนับสนุน การดูแลเอาใจใส่จากสมาชิกในครอบครัวจึงทำให้มารดามีกำลังใจ คิดว่าจะได้รับการช่วยเหลือทำให้มีความพร้อมมากขึ้น โดยมารดาที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่ดีจากสมาชิกในครอบครัวจะทำให้มารดาปฏิบัติพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาได้ถูกต้องและเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาเป็นระยะเวลานาน (Cemadas et al., 2003; Tri, 2001)

ผู้วิจัยได้ให้การส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวกันตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 เมื่ออายุครรภ์ 36 สัปดาห์ ครั้งที่สองเมื่ออายุครรภ์ 37 สัปดาห์ เนื่องจากไตรมาสสามเป็นช่วงของการปรับบทบาทการเป็นมารดาประกอบกับเป็นช่วงที่มาฝากครรภ์ทุกสัปดาห์จึงน่าจะทำให้การส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนมีความต่อเนื่องและติดตามไปจนถึงระยะหลังคลอด 6 สัปดาห์เพื่อให้กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนม

มารดาที่ถูกต้องและยังรวมไปถึงมีระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนาน การส่งเสริมสมรรถนะแห่งคนประกอบด้วย

1. สภาพะด้านร่างกายและอารมณ์ ในระยะตั้งครรภ์ผู้วิจัยจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม เพื่อส่งเสริมความสุขสบายทั้งกายและอารมณ์โดยเลือกห้องที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเป็นห้องที่เป็นส่วนตัวไม่มีสิ่งรบกวนจากภายนอก มีการระบายอากาศที่ดี และกลุ่มทดลองได้รับการประเมินความพร้อมด้านร่างกายและอารมณ์ก่อนที่จะเข้าร่วมกิจกรรม จากการประเมินโดยการสอบถามและการสังเกต พบว่ากลุ่มทดลองทุกรายมีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ อาจเนื่องมาจากกลุ่มทดลองส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น อายุเฉลี่ย 23.15 ซึ่งวัยผู้ใหญ่เป็นวัยที่มีพัฒนาการไปพร้อมกันทั้งทางร่างกาย และวุฒิภาวะทางอารมณ์ สามารถรับผิชอบ พร้อมทั้งจะเรียนรู้ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ได้ (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2547) และอาจเป็นผลจากการที่ผู้วิจัยจัดให้มีกิจกรรมภายหลังจากการตรวจครรภ์และการพบแพทย์เสร็จสิ้นแล้ว กลุ่มทดลองจึงไม่มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับระยะเวลาในการตรวจครรภ์หรือการตรวจรักษาใดๆ มีความพร้อมที่จะเรียนรู้ได้เต็มที่ นอกจากนี้กลุ่มทดลองส่วนใหญ่ ไม่ได้ประกอบอาชีพ คือ เป็นแม่บ้าน (ตารางที่ 3) ไม่ได้ออกไปทำงานนอกบ้านทำให้มีเวลา และกลุ่มทดลองร้อยละ 76.9 ตัดสินใจเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวดังแต่เริ่มตั้งครรภ์ และร้อยละ 61.5 มีความตั้งใจมากที่สุดที่จะเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว (ตารางที่ 4)และการที่สมาชิกในครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมอาจจะทำให้กลุ่มทดลองได้รับกำลังใจได้รับการเอาใจใส่ จากเหตุผลดังกล่าวน่าจะทำให้กลุ่มทดลองมีความพร้อม ทั้งด้านร่างกายและอารมณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้จัดให้กลุ่มทดลองมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มขณะฝึกการอุ้มบุตร ในระยะหลังคลอดผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะแห่งคนในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ถ้าผลการประเมินพบว่ามีคะแนนลดลง ผู้วิจัยให้การส่งเสริมสมรรถนะแห่งคนและการสนับสนุนทางสังคมซ้ำ จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองจำนวน 8 คน มีคะแนนการรับรู้สมรรถนะลดลง ผู้วิจัยจึงให้การส่งเสริมโดยเริ่มจากการประเมินสภาพะด้านร่างกายและอารมณ์ภายหลังคลอด โดยประเมินอาการอ่อนเพลีย วิงเวียนศีรษะ อาการปวดแผล และประเมินการไหลของน้ำนม เนื่องจากกลุ่มทดลองทุกคนคลอดปกติทางช่องคลอดจึงมีความพร้อมทางด้านร่างกายสามารถจับตัวลูกนั่งได้ภายหลังคลอดประมาณ 6-8 ชั่วโมงและย้ายจากห้องคลอดมาพร้อมบุตรจึงมีความพร้อมทางด้านจิตใจไม่วิตกกังวลเกี่ยวกับบุตร ประกอบกับมีสมาชิกในครอบครัวให้การดูแลอย่างใกล้ชิดจึงทำให้กลุ่มทดลองมีความพร้อมที่จะเรียนรู้และปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวได้ จากการที่กลุ่มทดลองได้ฝึกอุ้มบุตรมาแล้ว ในระยะตั้งครรภ์ทำให้มีความมั่นใจมากขึ้นว่าตนเองสามารถทำได้

2. การได้เห็นตัวแบบหรือประสบการณ์จากผู้อื่น เมื่อกลุ่มทดลองมีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและอารมณ์ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการเลียงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี๋ยวแล้วผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองชมวีดิทัศน์การเสนอตัวแบบสัญลักษณ์วิธีปฏิบัติในการเลียงบุตรด้วยนมมารดาที่ถูกต้อง และวีดิทัศน์ตัวแบบมารดาที่ประสบความสำเร็จในการเลียงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี๋ยว โดยในระยะตั้งครรภ์จัดให้กลุ่มทดลองชมวีดิทัศน์ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 เมื่ออายุครรภ์ 36 สัปดาห์ ครั้งที่ 2 เมื่ออายุครรภ์ 37 สัปดาห์ และหลังคลอดก่อนออกจากโรงพยาบาล 1 ครั้ง ซึ่งสื่อวีดิทัศน์เป็นสื่อที่มีทั้งภาพเคลื่อนไหวและเสียงที่น่าสนใจดูซ้ำหลาย ๆ ครั้ง เห็นการปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง เน้นให้เห็นจุดสำคัญได้ (โสภา กรรณสูต, 2542)

ในขณะที่ชมวีดิทัศน์ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่ากลุ่มทดลองมีความตั้งใจ และสนใจในพฤติกรรมของตัวแบบ และการที่กลุ่มทดลองได้ชมวีดิทัศน์หลาย ๆ รอบ ทำให้กลุ่มทดลองเกิดการเรียนรู้จากตัวแบบมากที่สุด เกิดการประเมินค่าความสามารถของตนเองทำให้มีความคิดคล้อยตามว่าในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันผู้อื่นทำได้ตนเองก็น่าจะทำได้ (Bandura, 1997) ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้นที่จะกระทำพฤติกรรมการเลียงบุตรด้วยนมมารดาตามตัวแบบภายหลังการนำเสนอ ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการเลียงบุตรด้วยนมมารดาของตัวแบบเพื่อให้เรียนรู้และเก็บจำลักษณะของตัวแบบให้ดีขึ้น จากการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มทดลอง พบว่ากลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นว่าตนเองจะสามารถเลียงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี๋ยวได้ บางรายยังไม่มีความเชื่อมั่นและคิดว่าคงต้องลองฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

3. ประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จด้วยตนเอง ภายหลังจากที่กลุ่มทดลองได้ชมวีดิทัศน์การเสนอตัวแบบสัญลักษณ์พฤติกรรมการเลียงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี๋ยวของมารดาที่มีบุตรคนแรกแล้ว ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองฝึกทักษะการอุ้มให้นมบุตร การจัดทำอุ้มให้นมบุตร การบีบน้ำนมโดยใช้เต้านมจำลอง สำหรับการฝึกในระยะตั้งครรภ์นั้นกลุ่มทดลองทุกรายสามารถฝึกทำอุ้มให้นมบุตร โดยใช้ตุ๊กตาได้ จากนั้นผู้วิจัยประเมินในระยะหลังคลอดพบว่าส่วนใหญ่มีคะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนสูง สามารถอุ้มให้นมบุตร ได้ถูกต้องและมีความเชื่อมั่นว่าจะเลียงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี๋ยวไปให้นานที่สุด จะเห็นได้ว่าบุคคลที่มีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนสูงจะกระทำพฤติกรรมนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Bandura, 1997) มีผลให้มีพฤติกรรมการเลียงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี๋ยวที่ถูกต้อง กลุ่มทดลองที่มีคะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนที่ต่ำลงมีจำนวน 8 คน ยังไม่มั่นใจในการอุ้มให้นมบุตร โดยให้เหตุผลว่าตอนฝึกในระยะตั้งครรภ์เป็นตุ๊กตาตนจึงอุ้มได้ง่าย แต่เมื่อเป็นทารกที่มีชีวิตจริงจึงอุ้มลำบาก ผู้วิจัยจึงให้การส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนซ้ำ โดยการทบทวนและอธิบายซ้ำในสิ่งที่กลุ่มทดลองยังไม่เข้าใจหรือทำไม่ได้ และขณะที่กลุ่มทดลองให้นม

บุตรผู้วิจัยพูดชักจูง เสริมแรงทางบวกเพื่อให้กลุ่มทดลองตระหนักถึงความสามารถของตนเองเมื่อมีความเชื่อมั่นแล้วก็จะมีความพยายามในการปฏิบัติกิจกรรมและสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง และเมื่อติดตามทางโทรศัพท์ในช่วงสัปดาห์ที่ 2 และ 4 มารดาบอกว่าปฏิบัติได้ดีขึ้นทำให้มีความมั่นใจมากขึ้น ผู้วิจัยติดตามอีกครั้งหลังคลอด 6 สัปดาห์ พบว่าทั้ง 8 คนมีคะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนเพิ่มขึ้นจากเดิม (ภาคผนวก ฉ) และมีพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ

4. การชักจูงด้วยคำพูด ผู้วิจัยดำเนินการทุกครั้งที่กลุ่มทดลองได้มีการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวก่อน ทั้งในระยะตั้งครรภ์และหลังคลอด โดยการกล่าวชมเชยและให้กำลังใจเมื่อสามารถฝึกทำอุ้มให้นมบุตร การบีบน้ำนม ได้อย่างถูกต้อง การพูดชักจูงนั้นจะทำให้บุคคลเชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบความสำเร็จได้ (Bandura, 1997) ผู้วิจัยจะใช้ร่วมกับการให้กลุ่มทดลองได้รับประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จด้วยตนเองด้วยตนเองเพื่อส่งเสริมให้กลุ่มทดลองมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้น

จากผลการวิจัยพบว่าการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนในระยะตั้งครรภ์โดยการได้เห็นตัวแบบและได้ลงมือปฏิบัติทำให้กลุ่มทดลองมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองมากขึ้น ถึงแม้การฝึกในระยะตั้งครรภ์จะเป็นการฝึกอุ้มตุ๊กตาแต่กลุ่มทดลองสามารถทำได้ในระยะหลังคลอดดังจะเห็นได้จากการประเมินคะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในระยะหลังคลอดก่อนออกจากโรงพยาบาล กลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีคะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนเพิ่มขึ้น มีเพียง 8 คนที่มีคะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวลดลง (ภาคผนวก ฉ) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการคามีอายุน้อยเพราะ 6 ใน 8 คนมีอายุอยู่ในช่วง 18-19 ปี ซึ่งมารดาที่อายุน้อยกว่า 20 ปีอาจจะขาดความมั่นใจ และขาดทักษะในการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา (Santo, Oliveira, & Giugliani, 2007) และระยะหลังคลอดวันที่ 1 เป็นช่วงที่มารดาอ่อนเพลียจากการคลอดบุตร ปวดแผล หรือวิตกกังวลเกี่ยวกับบทบาทใหม่ในการเลี้ยงดูทารก (Pillittery, 2007) ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลต่อสภาวะด้านร่างกายและอารมณ์ จึงอาจส่งผลต่อการรับรู้สมรรถนะแห่งตนที่ลดลง

นอกจากการส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนให้กับกลุ่มทดลองแล้ว ผู้วิจัยส่งเสริมสมาชิกในครอบครัวให้การสนับสนุนทางสังคมแก่กลุ่มทดลอง โดยให้การสนับสนุนทางสังคมทั้ง 4 ด้าน เมื่อก่อนกลุ่มทดลองได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ต่อเนื่องไปจนถึงหลังคลอดและเมื่อกลับไปอยู่บ้าน อาจส่งผลให้กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวย่างถูกต้องและต่อเนื่อง เพราะการที่มารดาได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาจากสมาชิกในครอบครัวส่งผลให้มารดามีความตั้งใจเลี้ยงบุตรด้วย

นมมารดามากขึ้น (Humphreys et al., 1998) และการได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และทรัพยากร จะทำให้มารดาเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาได้ต่อเนื่องนานขึ้น (Graffy & Taylor, 2005)

ผู้วิจัยส่งเสริมสมาชิกในครอบครัวเพื่อให้การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวของกลุ่มทดลอง ดังนี้

1. ด้านอารมณ์ ผู้วิจัยส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวดูแลเอาใจใส่ให้กลุ่มทดลองฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการอุ้มให้นมบุตรในระยะตั้งครรรภ์ เพื่อนำไปปฏิบัติในระยะหลังคลอดและเมื่อกลับไปอยู่บ้าน โดยสมาชิกในครอบครัวให้การดูแลเอาใจใส่ขณะที่กลุ่มทดลองให้นมบุตร แสดงความห่วงใย ให้กำลังใจ คอยสอบถามความต้องการ แสดงความไว้วางใจว่ากลุ่มทดลองสามารถเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวได้ และสามารถผ่านปัญหาต่างๆไปได้ ในระยะหลังคลอดกลุ่มทดลองจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและอารมณ์ (Orshan, 2008) การได้รับการดูแลเอาใจใส่จากสามีส่งผลให้กลุ่มทดลองรู้สึกอบอุ่นใจ มีกำลังใจที่จะเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว จากการศึกษาของพิมลพรรณ ศรียะ โชติ (2546) พบว่ามารดาที่ให้นมบุตรเป็นระยะเวลาส่วนใหญ่มักได้รับการสนับสนุนจากสามีโดยการห่วงใย ให้กำลังใจ

2. ด้านการประเมินค่า สมาชิกในครอบครัวให้ความเชื่อมั่นในการตัดสินใจของกลุ่มทดลองที่ตัดสินใจเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ยกย่องชมเชยเมื่อกิจกรรมปฏิบัติได้ถูกต้อง หากสมาชิกในครอบครัวมีความคิดเห็นที่ขัดแย้งหรือสนับสนุนให้เลี้ยงบุตรด้วยนมผสมจะทำให้มารดาลังเลใจและล้มเลิกความตั้งใจที่จะเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา (Tarrant, Dodgson, & Kay Choi, 2004) จากการสอบถามสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีความตั้งใจมากที่สุดที่จะสนับสนุนให้เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว (ตารางที่ 6) เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวเห็นความสำคัญของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ต้องการให้ทารกได้รับประโยชน์จากนมมารดาอย่างเต็มที่ จึงสนับสนุนด้านการประเมินค่าโดยการยกตัวอย่างเด็กที่ได้รับนมมารดาแล้วสุขภาพดีให้กลุ่มทดลองฟัง เพื่อให้กลุ่มทดลองประเมินตนเองและคิดเปรียบเทียบว่ามารดาคนอื่นทำได้เพื่อให้บุตรได้รับสิ่งที่เป็นประโยชน์ เมื่อสมาชิกให้การสนับสนุนมารดาจึงมีความมั่นใจมากขึ้นที่จะเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาต่อไป (Barona-Vilar, Escriba-Aguir, & Ferrero-Gandia, 2009)

3. ด้านข้อมูลข่าวสาร ผู้วิจัยส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวให้ข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว ทั้งประโยชน์ต่อมารดา ทารก และครอบครัว ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาโดยเน้นการไม่ให้น้ำหรืออาหารอื่นในระยะ 6 เดือนแรกหลังคลอด รวมถึงการแก้ปัญหาต่างๆที่อาจเกิดขึ้นในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาเมื่อกลับไปอยู่บ้าน การที่กลุ่มทดลองได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัว การ

แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้กลุ่มทดลองเข้าใจ และเห็นความสำคัญในการนำไปปฏิบัติมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาพบว่า การที่มารดาได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับประโยชน์ของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา จากสมาชิกในครอบครัวส่งผลให้มารดามีความตั้งใจเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดามากขึ้น (Humphreys et al., 1998)

4. ด้านวัตถุประสงค์ของหรือบริการ โดยส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวให้ความช่วยเหลือกลุ่มทดลองให้ได้รับสิ่งที่จำเป็นในการให้เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว โดยสิ่งที่สมาชิกในครอบครัวจัดให้กลุ่มทดลองคือ หมอนสำหรับพิงหลัง หมอนรองตัวบุตร อุปกรณ์สำหรับบีบน้ำนม ประคบเต้านมเมื่อมีปัญหาเต้านมคัดตึง จัดหาอาหารที่ช่วยกระตุ้นน้ำนมให้ อาหารที่สมาชิกในครอบครัวมักนำมาประกอบอาหารซึ่งเชื่อว่าช่วยกระตุ้นน้ำนม ได้แก่ แองเลียง หัวปลี ใบกระเพรา ใบแมงลัก กุยช่าย ตำลึง ฟักทอง จิง เมล็ดขุ่นต้ม นอกจากนั้นได้ใช้สมุนไพรคือ ไม้มนนางโดยใช้เปลือกหรือรากมาต้มน้ำดื่ม การได้รับการสนับสนุนทางสังคมด้านวัตถุประสงค์ของและบริการจากสมาชิกในครอบครัว ทำให้มารดาได้รับความสุขสบายได้รับในสิ่งที่ตนเองต้องการ การที่สามีช่วยเหลืองานบ้านจะช่วยลดภาระของมารดา ทำให้รู้สึกมีกำลังใจที่จะเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวต่อไป (Tri, 2001)

นอกจากการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมจากสมาชิกในครอบครัวแล้ว กลุ่มทดลองและสมาชิกในครอบครัวยังได้รับคู่มือการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวและคู่มือบทบาทการเป็นผู้ให้การสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระยะให้นม วิธีการสนับสนุนทางสังคมทั้ง 4 ด้าน เพื่อใช้เป็นสื่อประกอบในการให้มารดาและสมาชิกในครอบครัวได้ศึกษาเพิ่มเติมและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาในระยะที่กลับไปอยู่บ้าน เพราะสื่อการสอนที่เป็นคู่มือเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น และสามารถอ่านทบทวนได้ตลอดเมื่อต้องการ (โสภา วรรณสุด, 2542)

จากการติดตามกลุ่มทดลองทางโทรศัพท์ในช่วง 2 และ 4 สัปดาห์หลังคลอดเพื่อประเมินปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวและประเมินการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากสมาชิกในครอบครัวพบว่า ในช่วง 2 สัปดาห์และ 4 สัปดาห์หลังคลอดกลุ่มทดลองมีปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวเพียง 8 ราย โดยปัญหาที่พบได้แก่ เจ็บหัวนม หัวนมแตก น้ำนมไม่พอ อุ้มบุตรไม่ถนัด (ภาคผนวก ข) เมื่อเกิดปัญหาขึ้นกลุ่มทดลองเริ่มแก้ปัญหาด้วยตนเองเป็นอันดับแรกโดยการอ่านคู่มือที่ผู้วิจัยแจกให้และแก้ปัญหาในเบื้องต้น จากนั้นปรึกษากับสมาชิกในครอบครัวเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวให้การช่วยเหลือ จากการติดตามพบว่ามีกลุ่มทดลอง 1 คนที่มีปัญหาเกี่ยวกับน้ำนมไม่พอในระยะ 2 สัปดาห์หลังคลอด จึงให้นมผสมควบคู่กับ

นมมารดาเพราะกลัวว่าบุตรจะได้รับน้ำนมไม่เพียงพอ แต่ยังมีความตั้งใจและอยากเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาให้นานที่สุด ผู้วิจัยจึงพูดคุยกับกลุ่มทดลองยังมีความตั้งใจ และให้กำลังใจว่าสามารถเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาได้จากนั้นผู้วิจัยได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีที่จะช่วยให้น้ำนมมารดามีเพียงพอ นอกจากนั้นสมาชิกในครอบครัวยังมีส่วนช่วยให้กำลังใจ ให้ข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และจัดหาอาหารที่ช่วยกระตุ้นน้ำนมมาให้ เมื่อผู้วิจัยติดตามในระยะ 4 สัปดาห์หลังคลอดพบว่ามารดาขายนี้เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวโดยไม่ให้นมผสมอีก

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าการส่งเสริมให้มารดามีความมั่นใจ และให้สมาชิกในครอบครัวให้การสนับสนุนจะสามารถทำให้มารดาแก้ไขปัญหาค่าได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 2-4 สัปดาห์หลังคลอดซึ่งถือว่าเป็นช่วงวิกฤติที่จะทำให้มารดาเลิกความตั้งใจที่จะเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว หากมารดาสามารถผ่านพ้นช่วงนี้ไปได้ ก็จะมีความเป็นไปได้สูงที่มารดาจะเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวไปจนถึง 6 เดือนหลังคลอด (Wilhelm et al., 2006) การที่สมาชิกในครอบครัวให้การดูแลเอาใจใส่ คอยช่วยเหลืองานบ้าน จัดหาอาหารที่ช่วยกระตุ้นน้ำนมให้ กระตุ้นเตือน ให้กำลังใจ ชมเชยในความสามารถของมารดา ทำให้มารดาหลังคลอดมีความรู้สึกมั่นคง มีคุณค่า มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น และมีพฤติกรรมเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาที่ถูกต้อง

เมื่อสิ้นสุดการวิจัยในระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอด ผู้วิจัยได้ประเมินระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยระยะเวลาในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวที่ 6 สัปดาห์หลังคลอดสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยระยะเวลาการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาที่ 6 สัปดาห์หลังคลอดคือ 5.08 และ 2.77 ตามลำดับ (ภาคผนวก ข) ในส่วนของการวางแผนเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวนั้น ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองส่วนใหญ่ (ร้อยละ 84.63) วางแผนเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวเป็นระยะเวลา 6 เดือนเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมแล้วมีจำนวนมากกว่าซึ่งกลุ่มควบคุมที่วางแผนเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว 6 เดือนมีเพียงร้อยละ 38.46 (ภาคผนวก ข)

สรุปได้ว่าการส่งเสริมให้มารดามีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมจากสมาชิกในครอบครัว ทำให้มารดามีพฤติกรรมเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวที่ถูกต้อง ส่งผลให้กลุ่มทดลองส่วนใหญ่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดานาน 6 สัปดาห์หลังคลอด และการที่มารดาที่มีบุตรคนแรกมีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนสูงตั้งแต่ระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอดจะส่งผลให้มีการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างต่อเนื่องจนถึง 6 เดือนหลังคลอด (Semenic et al., 2008) สอดคล้องกับการศึกษาของนันทพร พ่วงแก้ว (2548) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะของตนเองต่อพฤติกรรมและระยะเวลาในการเลี้ยงบุตรด้วย

นมมารดาของมารดาทำงานนอกร้านที่มีบุตรคนแรก พบว่ามารดาในกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมมีพฤติกรรมกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาก่อนจำหน่ายสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นอกจากนั้นการได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากสมาชิกในครอบครัวจะทำให้มารดาได้รับการช่วยเหลือในด้านต่างๆ โดยการที่ผู้วิจัยให้ข้อมูลแก่สมาชิกในครอบครัวตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์จะทำให้สมาชิกในครอบครัวสามารถให้ข้อมูลได้ถูกต้องทั้งในระยะหลังคลอดและเมื่อกลับไปอยู่ที่บ้าน ในทางตรงกันข้ามหากสมาชิกในครอบครัวไม่ได้รับคำแนะนำจากผู้วิจัยมาก่อนอาจให้ข้อมูลแก่กลุ่มตัวอย่างในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกในครอบครัวที่เป็นย่าหรือยายอาจมีความคิด ความเชื่อ ที่ไม่สอดคล้องกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวในปัจจุบัน (พิมลพรรณ ศรียะ โชติ, 2546) ซึ่งลักษณะครอบครัวของกลุ่มทดลองส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย (ตารางที่ 2) อาจจะทำให้มารดาได้รับข้อมูลจากย่า ยาย หรือญาติผู้ใหญ่ในบ้านที่ไม่ได้เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ จากการสอบถามกลุ่มทดลองที่ให้น้ำควบคู่ไปกับนมมารดาพบว่ากลุ่มทดลองดังกล่าวได้รับคำแนะนำจากมารดาของตนเองและมารดาของสามีว่าควรให้น้ำแก่บุตรภายหลังการดูดนมเพราะกลัวล้นเป็นฝ้า และให้น้ำเมื่อบุตรสะอึก เมื่อเปรียบเทียบจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ให้อาหารอื่นนอกจากนมมารดาพบว่า กลุ่มทดลองให้อาหารอื่นนอกจากนมมารดาจำนวน 4 คน กลุ่มควบคุมจำนวน 14 คน จะเห็นได้ว่ากลุ่มทดลองให้อาหารอื่นนอกจากนมมารดาน้อยกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมวิจัยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์เป็นสามี (ตารางที่ 4) ซึ่งมีความใกล้ชิดกับกลุ่มทดลองมากที่สุด เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลตั้งแต่การตัดสินใจเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว (Tarkka et al., 1999) ทำให้สามารถรับข้อมูลจากผู้วิจัยแนะนำและนำไปให้การสนับสนุนมารดาได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการไม่ให้น้ำตามหลังการให้นมมารดา (Leblanc & Rioux, 2008) จากการสอบถามกลุ่มทดลองที่มีปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียวในระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอด ซึ่งคิดว่าน้ำนมไม่พอและจะซื้อนมผสมมาให้ควบคู่กับนมมารดา แต่สามีได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์ของนมมารดาที่บุตรจะได้รับ บอกถึงผลกระทบที่บุตรจะได้รับหากให้นมผสมและยกตัวอย่างเด็กที่ได้รับนมมารดาแล้วสุขภาพดีให้ฟัง ทำให้มารดาเลิกล้มความตั้งใจที่จะเลี้ยงบุตรด้วยนมผสม

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จึงแสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมการรับรู้สมรรถนะแห่งตนและการสนับสนุนทางสังคมในการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดียว โดยส่งเสริมตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ต่อเนื่องไปจนระยะหลังคลอดและให้มารดาได้ฝึกปฏิบัติพฤติกรรม เป็นการเพิ่มการรับรู้สมรรถนะ

แห่งตนและช่วยให้ได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวอันเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่ทำให้
กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาอย่างเดี่ยวที่ถูกต้องและมีระยะเวลาต่อเนื่อง